

FORRÁSKÖZLÉS

FJODOR RASZKOLNYIKOV¹ LEVELE SZTÁLINHOZ

Sztálinizmus, személyi kultusz, torzulások a párt politikájában, letérés a lenini útról - jól ismert, sokat ismételt fogalmak azokban az országokban, amelyek lakóinak volt idejük megismerni, hogy e szavakba tömörített megjelölések mit is jelentettek a mindennapi lét szintjein. Azóta könyvtárnyi szakirodalom született a térség ezen korszakának feltérképezésére - Nyugaton. Azokban az országokban viszont, amelyek a terror szenvedő alanyai voltak, a bíráló csúcsát mindmáig Szolzszenyicin Iván Gyenyiszovics egy napja című kisregénye jelenti. (Magyarországon egy alkalommal jelent meg e remekmű. Ennek is már huszonöt éve.) A valódi kritikára - történeti, szociológiai, ideológiai elemzés - mindeddig bátortalan, hol megélnékül, máskor teljesen eltűnő, próbálkozások történnek, mindenkor vezércikként követve az ún. politikai realitás által kijelölt határokat. Az utóbbi pár év eseményei reményt adnak arra, hogy Európa eme keleti szegletében is kikerül a sztálinizmus rendszerének kritikája a homályos célozgatások, burkolt megfogalmazások területéről, és felzárkózik az elemzés nyugat-európai színvonalához. Már csak az elsőbbség joga is ezt követeli meg.

Az alábbi, csonkítások nélkül közzétett levél, először jelenik meg magyar nyelven. (Az első közlője a párizsi orosz emigráns lap, a Novaja Rosszija volt, 1939-ben.) Részleteket közölt belőle az Ország-Világ című hetilap 1987. augusztus 5-i száma. Az ebben megjelent, a levél egyharmadát kitevő részletek, a Moszkvában megjelenő Ogonyok című folyóirat idei 26. számában, Vaszilij Polikarpov történész által írt tanulmányba beépítve találhatóak. Az említett szerző önkényesen idézi a levelet. Gondolatsorokat vágott ketté, szövegekzi részeket hagyott el anélkül, hogy ezeket jelezte volna.*

Az itt közölt fordítás, szerkesztőségünk felkérésére készült. A fordítás alapja az eredeti orosz nyelvű levél volt.

(a szerk.)

* Álljon itt ennek alátámasztására egy példa. Polikarpov idézi: "Most sem értek egyet Trockij politikai programjával és taktikájával." Az ezt követő, de elhagyott mondat: "Bár elveink különböznek, tisztességes forradalmárnak tartom Trockijt."

"Olyan igazságot mondok rólad, ami rosszabb minden hazugságnál."

(Gribojedov: Az ész bajjal jár)

Sztálin!

Ön "törvényen kívülinek" nyilvánított engem. Ezzel az aktussal a jogokat illetően - pontosabban a jogfosztottságban - egyenlővé tett engem mindazokkal a szovjet állampolgárokkal, akik az ön uralma alatt törvényen kívül élnek.

A magam részéről a teljes kölcsönösség jegyében viszonzom ezt a gesztust: visszaadom önnek a belépőjegyet az ön által felépített "szocializmus birodalmába" és szakítok az ön rendszerével.

Az ön szocializmusa, amelynek diadalakor építőinek csak a börtönrácsok mögött jutott hely, ugyanúgy messze van az igazi szocializmustól, ahogy az ön önkényes személyi diktatúrájának sincs semmi köze a proletárdiktatúrához.

Önön bizony nem segítene, ha az érdemrenddel kitüntetett, tiszteletre méltó, Narodnaja Volja-tag N.A. Morozov² megerősítené, hogy 20 éven át éppen ilyen szocializmusban volt része a schlüsselburgi erőd boltívei alatt.

A munkások, parasztok, értelmiségiek elégedetlenségének elemi erejű növekedése halaszthatatlanná tett egy olyan éles politikai váltást, mint amilyen a Lenin által inspirált, NEP-re való áttérés volt 1921-ben.

A szovjet nép nyomására ön demokratikus alkotmányt "adományozott" a tömegeknek, amit az egész ország igazi lelkesedéssel fogadott. A nép reményét és várakozását megtestesítő 1936-os alkotmány demokratikus elveinek tisztességes megvalósítása a szovjet demokrácia kiszélesítésének új szakaszát jelentette volna. Az ön értelmezése szerint azonban minden politikai váltás a szélhámosság és a csalás szinonimája.

Ön az etikátlan politikát, a tisztességtelen hatalmat, és az emberszeretet nélküli szocializmust részesíti előnyben. Mit csinált az alkotmánnyal, Sztálin?!

Mivel megijedt a választások szabadságától - ami egy "ugrás" lehet az ön személyes hatalmát fenyegető ismeretlenbe -, szétaposta az alkotmányt, mintegy papírfecnit. A választásokat olyan szánalmas komédiává alakította át, ahol összesen egyetlen jelöltre lehet szavazni, a Legfelsőbb Tanács ülészakát pedig elárasztotta az ön tiszteletére elhangzó dicsőhimnuszokkal és ovációkkal.

Az ülészakák közti szünetben csendben megsemmisíti a "nem önzetlenül odaadónak" tűnő küldötteket, csúfot űzve azok mentelmi jogából, s ezzel emlékeztet arra, hogy a szovjet föld ura nem a Legfelsőbb Tanács, hanem ön. Mindent megtett azért, hogy diszkreditálja a szovjet demokráciát, ahogy diszk-

reditálta a szocializmust is. Ahelyett, hogy az alkotmány által kijelölt fordulat útjára lépett volna, a növekvő elégedetlenséget erőszakkal és terrorral fojtja el.

Azzal, hogy a proletárdiktatúrát fokozatosan saját személyi diktatúrájával váltotta fel, új szakaszt nyitott forradalmunk történetében, ami "a terror korszaka" elnevezést kapja. Lefekvéskor senki sem tudhatja, sikerül-e elkerülnie az éjszakai letartóztatást. Senkinek sincs kegyelem.

Ártatlan és bűnös, Október hőse és a forradalom ellensége, régi bolsevik és párton kívüli, kolhozparaszt és követ, népbiztos és munkás, értelmiségi és a Szovjetunió marsallja - mindannyian azonos mértékben védtelenek a korbácsütésekkel szemben, mindannyian egy ördögi, véres körhintában keríngenek.

Ahogy a vulkán kitörésekor hatalmas kőtömegek nagy robajjal zuhannak a kráterba, ugyanúgy omlanak össze és hullanak a mélybe a szovjet társadalom egész rétegei.

Őn a hajdani trockistákkal, zinovjevistákkal és buharinistákkal³ kezdte a véres leszámolást, majd áttért a régi bolsevikok kiirtására, majd azokat a pártbeli és párton kívüli kádereket semmisítette meg, akik a polgárháborúban nőttek fel, s megbirkóztak az első ötéves terv építkezésével, - végül a Komszomol szétzúzását szervezte meg.

"A trockista - buharinista spionok" elleni harc jelszavával takarózik, de a hatalom nem tegnap óta van az ön kezében. Senki sem "férkőzhetett be" felelős posztra az ön engedélye nélkül.

Ki helyezte az un. "nép ellenségeit" az állam, a párt, a hadsereg és a diplomácia legfontosabb pontjaira? Joszif Sztálin. Ki telepítette be az un. "kártévőket" a tanácsi és pártapparátus minden sejtjébe? Joszif Sztálin. Olvassa el a politikai bizottság régi jegyzőkönyveit: szinte kizárólag csak "trockista-buharinista kártévők" és "diverzánsook" neveitől hemzseg a kinevezések és áthelyezések listája. Alattuk az aláírás: J. Sztálin.

Hiszékeny együgyűnek tetteti magát, akit éveken át orránál fogva --- vezettek valamiféle álarcos, karneváli szörnyek. "Keressetek és találtok bűnbakokat" - suttozza az önt körülvevők fülébe, s az elfogott és áldozatul kiszemelt ártatlanokat saját bűneivel terheli meg. A terrortól való szörnyű rettegéssel bilincsbe verte az országot, még a legvakmerőbbek sem merik az ön szemébe vágni az igazságot.

A "személyre szóló" önkritika hullámai megadóan csendesednek el az ön trónjának talapzatánál. Ön tévedhetetlen, akár a pápa. Sohasem hibázik. A szovjet nép azonban nagyon jól tudja, hogy mindenért ön a felelős, "egyetemes boldogság kovácsa".

Szenyes hamisítások segítségével bírósági pereket rendezett, amelyek képtelenségeikkel felülmúlják az ön számára a papneveldei tankönyvekből ismeretes középkori boszorkánypereket is. Ön is nagyon jól tudja, hogy Pjatakov⁴ nem siklatott ki vonatokat. Habár tisztában van azzal, hogy mindez hazugság, bátorítja cinkostársait: rágalmazták csak, rágalmazták, annak mindig van valami eredménye.

Ahogy azt ön is nagyon jól tudja, sohasem voltam trockista. Ellenkezőleg: elvi harcot folytattam minden oppozíció ellen a sajtóban és nagygyűléseken. Most sem értek egyet Trockij politikai programjával és taktikájával. Bár elveink különbözőek, tisztességes forradalmárnak tartom Trockijt. Nem hiszem, és soha nem is fogom elhinni, hogy megbeszéléseket folytatott Hitlerrel és Hess-szel.

Ön csípős ételeket főző szakács. Ezek az ételek a normális emberi gyomor számára emészthetetlenek. Lenin koporsója felett ünnepélyes esküt tett, hogy teljesíti az ő végakarátát, és úgy vigyáz a párt egységére, mint a szeme világra.

Esküszegő, megsértette Lenin végakarátát!

Megrágalmazta és agyonlövete Lenin régi harcostársait - Kamenyevet, Zinovjevét, Buharint, Rikovot és másokat, akikről nagyon jól tudta, hogy ártatlanok.⁵ Haláluk előtt arra kényszerítette őket, hogy általuk soha el nem követett bűnöket ismerjenek be, és tetőtől talpig bemocskolta őket.

Hol vannak az októberi forradalom hősei? Hol van Bubnov, hol van Krilenko, hol van Antonov-Ovszejenko, hol van Dibenko?⁶ Ön lövette őket agyon, Sztálin! Hol van a régi gárda? Nincs már a létezők sorában. Ön lövette agyon, Sztálin! Agyonlövete harcostársait és bemocskolta azok szellemét. Arra kényszerítette az önt követőket, hogy kintól és undortól eltelve gázoljanak át tegnapi elvtársaik és barátaik vértócsáin.

Az ön vezetése alatt írt hazug párttörténetben meglopta a halottakat és kisajátította magának meggyalázott és megöletett embereinek hőstetteit és érdemeit.

Megsemmisítette Lenin pártját és annak csontjain felépítette "Lenin-Sztálin" új pártját, ami az ön egyszemélyi hatalmának sikeres leplezéséül szolgál. Ezt nem a minden párt felépítésére jellemző általános program és taktika elve alapján hozta létre - az új párt elvtelen alapja az ön iránti szeretet és odaadás volt. Az új párt programjának ismerete nem kötelező a párttagok számára, kötelező viszont a sajtó által nap mint nap sulykolt, Sztálin iránti szeretet. A pártprogram elismerését egy Sztálin iránti szerelmi vallomás helyettesíti. Ön renegát, aki szakított a múlttal, s elárulta Lenin ügyét.

Ünnepélyesen meghirdette a káderek kiemelésének jelszavát, de hány ilyen fiatal "kiemelt" rothad már az ön kazamatáiban! Hányat agyonlövetett közülük, Sztálin! Egy szadista kegyetlenségével mészárolja le az országnak oly fontos kádereket, akik veszélyesnek tűnnek az ön személyi diktatúrája szempontjából.

A háború előestéjén tönkreteszi a Vörös Hadsereget, az ország büszkeségét, hatalmának védőbástyáját. Lefejezte a Vörös Hadsereget és a Vörös Flottát. Megölette a letehetségesebb hadvezéreket - élükön a ragyogó Tuha-csevszkij marsallal⁷ -, akiket a világháború és a polgárháború tapasztalatai neveltek fel. Likvidálta a polgárháború hőseit, akik a haditechnika legújabb vívmányait szemük előtt tartva átalakították, s legyőzhetetlenné tették a Vörös Hadsereget.

A legnagyobb háborús veszély idején továbbra is pusztítja a hadsereg vezetőit, a középparancsnoki állományt és az alparancsnokokat.

Hol van Blücher marsall? Hol van Jegorov marsall?⁸ Ön tartóztatta le őket, Sztálin! A felizgatott elmék megnyugtatóására becsapja az országot, mint-ha a letartóztatásokkal és kivégzésekkel meggyengített Vörös Hadsereg ezzel még erősebbé válna.

Habár tudja, hogy a hadművészet törvénye a főparancsnoktól kezdve egészen a szakaszparancsnokig egyszemélyi vezetést követel meg, új életre keltette a politikai biztosok intézményét, ami a Vörös Hadsereg és Flotta születésekor jött létre, akkor, amikor nálunk nem voltak parancsnokok, a régi hadsereg katonai szakértői fölé pedig politikai ellenőrzés kellett. Mivel nem bízik meg a vörös parancsnokokban, ezért a hadseregben kettős hatalmat vezet be és tönkreteszi a katonai fegyelmet.

A tömegek nyomásának hatására képmutatóan feltámasztja olyan orosz történelmi hősök kultuszát, mint Alekszandr Nyevszkij, Dmitrij Donszkoj, Szuvorov, Kutuzov, azt remélve, hogy ők az elkövetkezendő háborúban nagyobb segítségére lesznek önnek a kivégzett marsalloknál és tábornokoknál.

A Gestapo és a japán felderítés igazi ügynökei kihasználják azt, hogy ön senkiben sem bízik, sikeresen halásznak a zavarosban, s tömegesen dugnak az orra alá olyan hamis dokumentumokat, amelyek a legjobb, letehetségesebb és legtisztességesebb embereket gyalázzák meg.

A gyanakvás, a kölcsönös bizalmatlanság, az NKVD⁹ mindenhatósága - aminek a Vörös Hadsereget és az egész országot kiszolgáltatta -, és az általános hajsza ön által létrehozott, rothadt atmoszférájában mindenféle "elfogott" dokumentumnak úgy hisznek - vagy legalábbis tettetik, hogy hisznek -, mint vitathatatlan bizonyítéknak.

Azzal, hogy eljuttatták Jezsov¹⁰ ügynökeinek a követség tisztességes dolgozóit kompromittáló hamis dokumentumokat, a ROVSZ "belső vonala" Fossz (Voss?) kapitány személyében elérte bulgáriai képviselőtünk likvidálását Kazakov sofőrtől kezdve egészen Szuhorukov katonai attaséig.

Egymás után semmisíti meg a Nagy Október legfontosabb eredményeit. A "munkaerővándorlás" elleni harc ürügyén megszüntette a munka szabadságát, elnyomta a szovjet munkásokat, adott gyárakhoz és üzemekhez láncolta őket. Tönkretette az ország gazdasági szervezetét, lezüllesztette az ipart és a közlekedést, aláasta az igazgatók, mérnökök és szakemberek tekintélyét. A felmentéseket és kinevezéseket gyorsan és vég nélkül követték mérnökök, igazgatók és munkások mint "titkos", még le nem leplezett kártevők letartóztatásai és üldöztetései.

Miután lehetetlenné tette a normális munkát, a "lógás" és "késés" elleni harc ürügyén korbácsként sújtó kegyetlen és proletárelles törvényeivel sanyargatja a dolgozókat.

Az ön vég nélküli repressziói elviselhetetlenné teszik a szovjet emberek életét, akiket a legkisebb vétségért is megbízhatatlannak minősítettek és kiűztek lakásaikból.

A munkásosztály önfeláldozó hősiességgel viselte a megfeszített munka, a hiányos táplálkozás, az éhség, a nyomorúságos fizetés, a lakásínség és az áruhiány okozta terhet. A munkások azt hitték, hogy a szocializmushoz vezetnek, de ön visszaélt a bizalmukkal. Abban reménykedtek, hogy a szocializmus győzelmével, amikor országunkban megvalósul a világtörténelem ragyogó elméinek az emberek nagy testvériségéről szőtt álma, mindenki könnyen és boldogan fog élni. Ezt a reményt is elvette tőlük: kijelentette, hogy a szocializmus teljesen felépült. A munkások pedig elképedve kérdezték egymást: "Ha ez már a szocializmus, akkor miért küzdünk?"

Eltorzítva Leninnek az állam elhalásáról szóló tételét - ahogy eltorzította a marxizmus-leninizmus egész elméletét - Buharin, Kamenyev és Lunacsarszkij¹¹ megüresedett helyét elfoglaló primitív "teoretikusaival" prédikálhatja, hogy a GPU¹² hatalmát pedig a kommunizmusban is fenn kell tartani.

A parasztoktól mindent elvett, ami csak ösztönözhetné őket a munkára. "A kolhozföldek elherdálása" elleni harc ürügyén a háztáji gazdaságok tönkretételével arra kényszeríti a parasztokat, hogy a kolhozföldeken dolgozzanak. Éhínség szervezője! Módszereiben nem válogató, durva és kegyetlen taktikájával mindent megtett, hogy a kollektívizmus lenini eszméjét a parasztok szemében lejárássa.

Képmutatóan a "föld sójának" nyilvánította az értelmiséget, s közben megfosztotta az írókat, a tudókat, a festőket az alkotás belső szabadságának minimumától is. Présbefogta a művészetet, amitől az fulladozik és haldoklik.

Az ön által megfélemlített cenzúra önkényeskedése és a mindenért saját fejükkel felelő szerkesztők érthető határozatlansága miatt a szovjet irodalom megdermedt és megbénult. "Kincstári bélyegző" nélkül az író nem publikálhat, a dramaturg nem vihet színpadra darabokat, a kritikus nem mondhatja ki saját, személyes véleményét.

A szovjet művészetet megfojtja, mivel udvari talpnyalást követel tőle, az pedig inkább hallgat, mintsem önnek hozsannázzon. Álművészetet honosít hát meg, ami lapos egyoldalúsággal hirdeti az ön hírhedt és unalomig szajkózott "zsenialitását".

Tehetségtelen grafomániások félistenként, a Nap és a Hold szülötteként dicsőítik, ön pedig keleti despotákhoz hasonlóan élvezi e durva hízelgés tömjénfüstjét.

Könyörtelenül elpusztítja a tehetséges, ám személy szerint önnek nem tetsző orosz írókat. Hol van B. Pilnyak, hol van Sz. Tretyakov? Hol van Aroszev, hol van M. Kolcov? Hol van Taraszov-Rogyionov, hol van Gal Szerebrjakova, akinek csak annyi a bűne, hogy Szokolnyikov felesége volt?¹³ Ön tartóztatta le őket, Sztálin!

Hitler nyomdokain feltámasztotta a középkori könyvvetést. Saját szememmel láttam a szovjet könyvtáraknak szétküldött óriási listákat, amelyek a haladéktalanul megsemmisítendő könyvek címét tartalmazták. 1937-ben, amikor Bulgáriában voltam meghatalmazott követ, megtaláltam a saját - "Kronstadt és Pityer 1917-ben" című, történelmi visszaemlékezéseket tartalmazó - könyvet azon a nekem megküldött jegyzéken, amelyen a tiltott irodalom tüzre kárhoztatott könyvei szerepeltek. Sok szerző neve mellett ez állt: "megsemmisíteni minden könyvét, broszúráját, arcképét!"

Megfosztotta a szovjet tudósokat - különösen a humán tudományok szakembereit - a tudományos gondolkodás szabadságának minimumától is, ami nélkül a kutató alkotómunkája lehetetlenné válik. Öntelt tökfilkók intrikákkal, mesterségesen szított vitákkal és vádaskodásokkal akadályozzák meg, hogy a tudósok nyugodtan dolgozhassanak az egyetemeken, a laboratóriumokban és az intézményekben.

Az egész világ számára "emigránsnak" nyilvánított olyan világhírű szovjet tudósokat, mint például Ipatyev és Csicsibabin akadémikusokat.¹⁴ Naivul azt gondolta, hogy ezzel tönkreteszi hírnevüket, pedig csak magára hozott szégyent, mivel országa és a nagyvilág tudomására hozta azt, az ön rendszere számára megszégyenítő tény, hogy a legjobb tudósok elmenekülnek az ön

paradicsomából, meghagyják önnek "jótéteményeit": lakást, autót, a Népbiztosok Tanácsának étkezdéjébe szóló ebédjegyet.

Tehetséges szovjet tudósokat tett tönkre! Hol van Tupoljev,¹⁵ a legjobb szovjet repülőgépkonstruktőr? Még neki sem kegyelmezett, még Tupoljevet is letartóztatta, Sztálin!

Nincs olyan terület, nincs olyan kis zug, ahol az ember azzal foglalkozhat, amivel szeretné. V. Mejerhold,¹⁶ a színházigazgató, a nagyszerű rendező, a kiemelkedő művész sem foglalkozott politikával, mégis letartóztatta, Sztálin!

Habár tudja, hogy káderszegény helyzetünkben különösen értékes minden művelt és tapasztalt diplomata, egymás után Moszkvába csalogatta és majdnem mindegyik szovjet követet likvidálta. Teljesen megsemmisítette a Külügyi Népbiztosságot. Módszeresen és szervezeten pusztította el az ország aranyartalékát, fiatal kádereit, erejük virágkorában levő tehetséges, ígéretes diplomatákat irtott ki.

A háborús veszély szörnyű óráiban, amikor a fasizmus támadása főleg a Szovjetunió ellen irányul, amikor a Danzigért folyó harc és a kínai háború csupán a felvonulási terület előkészítése egy, a Szovjetunió ellen indítandó agresszióhoz, amikor a német-japán agresszió fő célpontja hazánk, amikor a háború elkerülésének egyetlen lehetséges módja a Szovjetunió nyílt lépése a demokratikus államok nemzetközi blokkjába, valamint katonai szövetség Angliával és Franciaországgal, - ön ingadozik, kivár és hintapolitikát folytat.

Külpolitikai számításaiban nem az öntől egyébként is idegen hazaszereget vezérli, hanem személyes hatalmának elvesztésétől való állati félelme.

Az ön elvtelen diktatúrája országunk fejlődésének kerékkötője. "Nép atyja"! Elárulta a legyőzött spanyol forradalmárokat, sorsukra hagyta őket és a róluk való gondoskodást más államokra bízta.

Az emberi élet nagylelkű megmentése nem tartozik az ön elvei közé. Jaj a legyőzötteknek! Nem kellene többé önnek.

A fasiszta barbárság elől menekülő európai munkásokat, értelmiségieket és iparosokat közömbösen pusztulni hagyta, becsapta előttük országunk kapuját, pedig a Szovjetunió hatalmas kiterjedésű szabad térségein nagy vendégszeretettel nyújthatna menedéket sokezer emigránsnak.

Mint minden szovjet hazafi, sokminden felett szemet hunyva dolgoztam. Túlságosan sokáig hallgattam. Nekem nem önnel és elkárhozott rendszerével volt nehéz szakítanom, hanem ama régi lenini párt maradványaival, amelyekben kevés híján harminc évet töltöttem el, s amit ön három év alatt szétzúzott.

Kínzóan nehéz számomra az a tudat, hogy megfosztottak hazámtól. Az ön személyi diktatúrájának érdekei egyre inkább kibékíthetetlen konfliktusba

keverednek egy egész ország érdekeivel, amelyből ön egyszemélyi hatalmat elért türannoszként üz gúnyt.

Az ön társadalmi bázisa napról napra csökken, Görcsösen támaszt keresve képmutatón bókokkal halmozza el a "párton kívüli bolsevikokat", egyre-másra hoz létre privilegizált csoportokat, kegyeivel halmozza el és alamizsnával látja el őket, de nem képes garantálni e "kérészéletű kalifáknak" nemhogy privilégiumaikat, de még élethez való jogukat sem.

Az ön esztelen bacchanáliája nem folytatódhat sokáig. Az ön bűneinek listája végtelen, ahogy végtelen áldozatainak listája is. Lehetetlen azokat felsorolni. Előbb vagy utóbb a szovjet nép a vádlottak padjára ülteti önt, mint a szocializmus árulóját, a nép tényleges ellenségét, éhínségek okozóját és koncepciós perek szervezőjét.

1939. augusztus 17.

F. Raszkolnyikov

A levelet fordította és a jegyzeteket összeállította:

ZILAH I TIBOR

Jegyzetek

1. Raszkolnyikov (Iljin), Fjodor F. (1892. Szentpétervár - 1939. augusztus-szeptember, Nizza)

Részletesebb életrajzi adatai olvashatók az Ország-Világ tavalyi augusztus 5-i számában.

1917-ben a pétérvári szovjet elnökhelyettese. 1920-tól a Balti Flotta parancsnoka. 1921-től Afganisztánban nagykövet. 1923-tól több funkciót is betölt (pl. a Kommunisztycieszkij Internacional szerkesztője.) 1930-tól diplomáciai szolgálatban van. Először Észtországbán, majd Dániában és Bulgáriában nagykövet. 1939-ben, mint trockistát "törvényen kívülnek" nyilvánítják, mivel tartva a letartóztatásától, nem hajlandó visszatérni a Szovjetunióba. 1939. augusztus 17-én írja meg a közzétett levelet. Pár nappal később Nizzában meghalt. Haláláról több feltevés is elterjedt (Özvegye szerint agyhártyagyulladását kapott. Roy Medvegyev

- szerint öngyilkos lett vagy meggyilkolták. Krausz T. - Béládi L. szerkesztette "Életrajzok a bolszevizmus történetéből"-ben az öngyilkosság variációt említik meg.)
2. Morozov, Nyikolaj A. (1854. július 7., Borok - 1946. július 30. Borok.) 1879-től a Narodnaja Volja (Népakarat) nevű titkos forradalmi szervezet végrehajtó bizottságának tagja. 1882-ben elítélik. 1905-ig a schlüsselburgi erődben, magáncellában raboskodik.
 3. Trockij (Bronstein), Lev D. (1879. november 7., Janovka - 1940. augusztus 2. Coyoacan)

A NOFSZ előtt az ún. "frakción, kívüliekhez" tartozott. Az 1905-ös forradalom alatt a pétervári szovjet VB-nek elnöke. 1917-1927 között a bolszevik párt KB-nak, 1926-ig a Politikai Irodájának is tagja. 1918-ig külügyi, 1925-ig hadügyi népbiztos. Miután a róla elnevezett frakciót felszámolták, 1929-ben külföldre száműzték, ahol aktív elméleti és politikai tevékenységet fejtett ki. Távollétében halálra ítélték, majd 1940-ben Mexikóban meggyilkolták
- Zinovjev (Radomiszlszkij), Grigorij J. (1883. szeptember 11. Jelizavetgrád - 1936. augusztus 24.)
- 1917 előtt bolszevik, az emigrációban Lenin munkatársa. A forradalom után a Petrográdi Szovjet elnöke. 1907 és 1927 között a Központi Bizottság, 1921-től 1926-ig a Politikai Iroda tagja. 1919 és 1926 között a Kommunnista Internacionálé VB elnöke. Ellenzéki tevékenysége miatt kizárták a pártból. 1934 decemberében letartóztatták. 1935-ben börtönbüntetésre ítélték államellenes tevékenység miatt. 1936-ban az első nagyszabás koncepció perben halálra ítélték és kivégezték.
- Buharin, Nyikolaj I. (1888. október 9. Moszkva - 1938. március 14.) A forradalom előtt már tagja a bolszevik pártnak. A NOSZF moszkvai vezetője. 1917-től 1934-ig a KB tagja, 1937-ig póttagja, 1923 és 1929 között a Politikai Iroda tagja. 1918-tól 1929-ig a Pravda főszerkesztője. 1926 és 1929 között a Kommunista Internacionálé elnöke. "Jobboldali elhajlás miatt 1929-ben legfontosabb tisztségeitől megfosztották és átmenetileg kizárták a pártból. 1938-ban a 3. nagy koncepció per fővádlottja. Halálra ítélik és kivégzik.
4. Pjatakov, Georgij L. (1890. augusztus 6-1937. január)

Az I. Világháború alatt csatlakozott (Svájcban) a bolszevik párthoz. 1929-től tagja a KB-nak. A Trockij által vezetett baloldali ellenzék tagja. Ezért 1927-ben kizárták a pártból. Önkritikát gyakorolt és így visszavették. 1930-tól újra tagja a KB-nek. 1937-ben a második moszkvai perben összeesküvés vádjával halálra ítélték, majd kivégezték.

5. Kamenyev, (Rozenfeld) Leo B. (1883. július 22. Moszkva - 1936. augusztus 25.) Zinovjev mellett ő volt Lenin másik közvetlen munkatársa Svájcban. 1918-ban a moszkvai szovjet elnöke volt 1926-ig. 1917-től 1927-ig tagja a KB-nek. 1919 és 1926 között Politikai Iroda tagja. 1927 végén, mint a Trockij-Zinovjev-féle egyesült ellenzék egyik prominensét kizárták a pártból. 1935-ben, miután 1934. decemberében letartóztatták, Zinovjevvel együtt 10 évre elítélik. 1936-ban újabb perben Zinovjevvel együtt összeesküvés vádjával halálra ítélték és kivégezték.
- Rikov, Alekszej I. (1881 február 13-1938. március 15.)
A forradalom előttől bolsevik. 1917-től belügyi népbiztos. 1924-től Lenin utódja a Népbiztosok Tanácsának elnöki funkciójában. 1923-tól 1929-ig a Politikai Iroda tagja, de ellenzéki magatartása miatt kizárták a testületből. 1938-as harmadik moszkvai perben halálra ítélték és kivégezték.
6. Bubnov, Andrej, Sz. (1884. március 23-1940. január 12.)
Régi bolsevik. 1917-ben a pétervári forradalmi események egyik katonai vezetője. 1924-től 1929-ig fontos pozíciókat töltött be a Vörös Hadseregben. 1929-től az Oroszországi Föderáció Közoktatásügyi népbiztosa. 1937-ben letartóztatták, majd 1940-ben kivégezték.
- Krilenko, Nyikolaj V. (1885. május 2-1940.?)
A forradalom előttől tagja a bolsevik pártnak. 1917 után előbb a Hadügyi, majd az Igazságügyi Népbiztosságon dolgozott. 1931-ig a Szovjetunió főügyésze, majd 1936-tól Igazságügyi Népbiztos. 1937-ben letartóztatták, majd 1940-ben kivégezték.
- Antonov-Ovszejenko, Vlagyimir A. (1884. március 9-1938. ?)
A Téli Palota ostromának a vezetője. 1924 fontos pozíciókat töltött be a Vörös Hadseregben. Tagja a baloldali (trockista) ellenzéknek. 1924-től 1937-ig diplomáciai megbízásokat tölt be. (Részvesz a spanyolországi polgárháborúban) Hazarendelték, letartóztatták és kivégezték.
- Dibenko, Pavel J. (1889. február 28-1938. július 29.)
1917-től több fontos pozíciót töltött be a vörös Hadseregben. 1938-ban kivégezték.
7. Tuhacsevszkij, Mihail Ny. - (1893. február 16-1937. június 11.) katonatiszt. A polgárháború hőse, a Szovjetunió marsallja. A Polgárháború alatt több fronton is kimagasló eredményeket ért el. 1921-től a Vörös Hadsereg katonai akadémiájának parancsnoka. 1931-től a SzU. Forradalmi Haditanácsának elnökhelyettese, 1934-től Honvédelmi Népbiztos első helyettese. 1937-ben a hadsereg vezetői elleni megtorlás első számú áldozata volt.

8. Blücher (=Bljuher), Vaszilij K. (1890. december 1-1938. november 9.) katonatiszt. A Polgárháborúban a Távól-Kelet katonai parancsnoka. 1934-től a KB tagja. 1935-től a SzU. marsallja. A hadsereg ellen indított megtorlás áldozata lett.
- Jegorov, Alekszandr I. (1883. október 25-1939. február 23.) katonatiszt. 1920-ban a Délnyugati Front parancsnoka. 1937-től 1938-ig a Honvédelmi Népbiztos első helyettese. A hadseregben folyó tisztogatások áldozata lett.
9. NKVD - a Belügyi Népbiztosság orosz rövidítése. 1934-től 1943-ig a legfelsőbb biztonsági szerv a SzU-ban.
10. Jezsov, Nyikolaj I. (1895 ? - 1940 ?) 1933-ban az akkor létrehozott párt-tisztítási bizottság tagja. 1935-ben a KB titkára, majd a KB EB elnöke. 1936. szeptemberében került a Belügyi Népbiztosság (NKVD) élére. 1938 decemberében leváltották, majd 1939 elején letartóztatták. Az ő belügyi népbiztossága idején érte el a sztálini terror a csúcspontját. Ezt a korszakot róla nevezték el "jezsovcsinának". Letartóztatása után kivégezték.
11. Lunacsarszkij, Anatolij V. (1875. november 23-1933. december 26.) 1917 és 1929 között közoktatási népbiztos, a fiatal szovjet állam első számú kultúrpolitikus. 1933-ban spanyolországi nagykövetté nevezik ki. Madridba utazása közben halt meg.
12. GPU - Állami Politikai Hatóság, amely 1922. február 8-án a Csekát váltotta fel. 1923. november 2. (A SzU. megalakulása) és 1934 között Egyesült Áll. Pol. Hiv. néven működött (OGPU). 1934. júliusában Belügyi Népbiztossággá szervezték át. (ld. 9. jegyzet)
13. Pilnyak (Vogau), Borisz A. - (1894. október 11-1937 vagy 1941. Az író halálának pontos dátumáról ellentmondóak az adatok.) író, törvénytelenység áldozata lett. Rehabilitálták.
- Tretyakov, Szergej, M. (1892. június 20-1939. augusztus 9.) író, törvénytelenység áldozata lett. Rehabilitálták.
- Aroszev, Alekszandr J. (1890. május 25-1938. február 10.) író, politikus. 1924 és 1933 között Franciaországban töltött be diplomáciai pozíciót, majd nagykövet volt Litvániában és Csehszlovákiában. Kivégezték. Halála után rehabilitálták.
- Kolcov (Fridljand, Mihail J.) (1898. június 12-1942. április 4.) író, újságró. 1938-ban törvénytellenesen elítélték. Rehabilitálták.
- Faraszov-Rogyionov, Alekszandr I. (1887. november 7-1938. szeptember 3.) író, A törvénytelenségek áldozata lett. Rehabilitálták.

- Szerebjakova, Galina J. (1905. december 2-1980.)
író, törvénytelenesen letartóztatták és deportálták. 1937 és 1957 között nem publikált.
- Szokolnyikov (Brilliant) Grigorij J. (1888. augusztus 15-1939 ?)
1924-től a Politikai Iroda póttagja. Zinovjev frakcióját támogatta, amiért 1926-ban kizárták a testületből. 1927-től ismét tagja a KB-nak. 1929-től 1934-ig londoni nagykövet. Hazatérése után a külügyi népbiztos helyettese. 1936-ban letartóztatták. 1937-ben, a második moszkvai perben 10 évre ítélték. A börtönben halt meg.
14. Ipatyev, Vlagyimir Ny. (1867. november 21-1952. november 29.)
akadémikus, a szerveskémia professzora. 1927-ben külföldre küldték, ahonnan az USA-ba emigrált.
- Csicsibabin, Alekszej J. (1871. március 29-1945. augusztus 15. Párizs)
akadémikus, a szerves kémia professzora. 1930-ban Franciaországba emigrált.
15. Tupoljev, Andrej Ny. (1888-1972) repülőgép konstruktőr. A törvénytelen-ségek idején táborba deportálták.
16. Meyerhold, Vsevolod E. (1874-1940. február 2.)
rendező, színész. 1920 és 1938 között a róla elnevezett színház igazgatója. A törvénytelen-ségek áldozata lett.